

контроля эффективности, определяющего экономический эффект от расходов государства [4].

Подходя к итогам, только в тот момент пока мы профессионально развиваемся, мы сможем содействовать прозрачному и эффективному использованию ресурсов и активов государства.

#### Литература

1. [dspace.enu.kz/bitstream/handle/data/3603/pravovyya\\_detelnost\\_4etnogo.pdf?](http://dspace.enu.kz/bitstream/handle/data/3603/pravovyya_detelnost_4etnogo.pdf)
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/ob-institutsionalnyh-i-pravovyh-problemah-gosudarstvennogo-audita-i-finansovogo-kontrolya>
3. [dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/4798/1/B\\_tip\\_Ezhegod](http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/4798/1/B_tip_Ezhegod)
4. [ник\\_2014\\_Ч\\_1\\_9\\_июня.pdf#page=54](#)
5. <https://dspace.enu.kz/bitstream/handle/data/18861/Дюсенгалиева%20А.Срdf?sequence=1&isAllowed=y>

Балдан Б.Б., 2 курс (академик Е.А.Бөкетов атындағы ҚарУ)  
Ғылыми жетекші – э.ғ.м., аға оқытушы Садуақасова М.Б.

#### ІССАПАРЛЫҚ ШЫҒЫСТАРДЫ ЕСЕПКЕ АЛУ ТӘРТІБІ

Бүгінгі таңда нарықтық экономика жағдайында жаңа кәсіпкерлік қызметтердің әрдайым пайда болып, дамуына байланысты бухгалтерлік есептің маңызы мен рөлі арта түсуде. Соның ішінде, кәсіпорын жұмыскерлерінің ел ішінде немесе шет елге іссапарға шыққанда туындайтын келеңсіздіктерді де айтуға болады, яғни, іссапарға берілген соманы дұрыс пайдалана алмау, ол туралы есеп бере алмау, шығынға ұшырауы секілді мәселелердің маңызды болуы.

«Іскерлік саяхат» және «іскерлік іссапар шығыстары» ұғымдары өзара байланысты және өзара тәуелді. Біреуі болмаса екіншісі болмайды. Іссапар – жұмыс берушінің өкімі бойынша жұмыскерді тұрақты жұмыс орнынан тыс жерге белгілі бір мерзімге еңбек міндеттерін орындау үшін жіберу, сондай-ақ жұмыскерді басқа жерге оқуға, біліктілігін арттыруға немесе қайта даярлауға жіберу [1].

Іс-сапар шығыстары өтелетін шығыстар қатарына жатады. Салық Кодексінің 244-бабының 1-тармағына сәйкес қызметтік іссапарлар кезіндегі өтемақылар бойынша мынадай шығыстар шегерімге жатады:

- 1) жол жүру шығыстары;
- 2) тұрғын үй-жайды жалдауға арналған шығыстар
- 3) белгіленген мөлшердегі тәулікақы;
- 4) салық төлеуші келуге және кетуге рұқсаттар (визалар) ресімдеген кезде жүргізген шығыстарды растайтын құжаттар негізінде осындай шығыстар (визаның, консулдық көрсетілетін қызметтердің, міндетті медициналық сақтандырудың құны) [2].

Маңыздысы, іссапар шығыстарына тұрақты жүру ақысы кірмейді.

Іссапарға жіберілген қызметкердің үй-жайды жалдауына кеткен шығыстары негізінен ұсынылған құжаттардың негізінде, бірақ Қазақстан Республикасының Қаржы Министрлігі бекіткен мөлшерден артық емес көлемде өтеледі. Егер де қызметкерлер Қазақстан Республикасынан тыс жерлерге іссапарға жіберілсе, басшының бұйрығымен қоса оның мерзімі, мақсаты, орны анықталады. Іссапар шығыстары еңбеккерлерге қай елге барса, сол елдің валютасына алдын-ала қаралған смета бойынша төленеді, ал егер де ондай валюта болмаса, онда еркін-конверттелетін валюта беріледі.

Ұйымдарда іссапар шығыстары сәйкесінше дебиторлық берешектер бөлімшесінің 1250 шотында есепке алынады және бұл шотта қызметкерлердің немесе есеп беруге тиісті тұлғалардың басқа да шығыстары есепке алынады [3].

Төменде іссапар шығыстарымен байланысты шаруашылық операциялар келтірілді (кесте 1):

Кесте 1

**«1250» шоты бойынша типтік проводкалар**

Операциялардың мазмұны	Сомасы, мың теңге	Шоттар корреспонденциясы	
		Дебет	Кредит
Есеп беруге тиісті тұлғаға іссапар бойынша ақша берілді	200,0	1250	1010
Жұмыскердің іссапарда жұмсаған шығыстары: Жол жүруге Қонақ үйге Конференцияларға	170,0	7210	1250
Жұмыскер іссапар бойынша берілген ақшаның қалдығын кассаға қайтарды	30,0	1010	1250

Қызметкерлерді іссапарға жіберудің шарттары мен мерзімдері еңбек, ұжымдық шарттарда немесе жұмыс берушінің актісімен айқындалады.

Іссапарға жіберілген кезде сәйкесінше жұмыс берушінің актісі, шығыс кассалық ордер мен аванстық есеп туралы құжат рәсімделеді және жол жүру куәлігі беріледі және егер, жұмыскердің ақшасы қалатын болса кіріс кассалық ордер құжаттары толтырылады.

Қазақстан Республикасында іссапармен жүргенде іссапардағы аванстық есепке қоса берілетін құжаттар тізбесі:

- жол жүру куәлігі;
- жол жүру билеттері;
- саяхатшы тұрған қонақүйдің шот-фактурасы (БКМ фискалдық чегі);
- іссапар немесе басқа байланыс түрлері (факс, интернет және т.б.)

Қорыта айтқанда, әрбір кәсіпорынның қызметкері іссапарға бару кезінде жасалатын үдерістерімен танысуы және білуі тиіс. Қызметкерлерді іссапарға жіберудің шарттары мен тәртібі жұмыс берушінің актісімен, ал тәуліктік шығыстардың мөлшері ұйымның есеп саясатымен реттелуі мүмкін.

## Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының Еңбек Кодексі 2015 жылғы 23 қарашадағы № 414-V ҚРЗ.

2. Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы (Салық кодексі) Қазақстан Республикасының Кодексі 2017 жылғы 25 желтоқсандағы № 120-VI ҚРЗ.

3. Бухгалтерлік есеп шоттарының үлгілік жоспарын бекіту туралы Қазақстан Республикасының Қаржы министрінің 2007 жылғы 23 мамырдағы N 185 бұйрығы.

Беда А.А., 1 курс (КарУ им. академика Е.А. Букетова)

Научный руководитель – к.э.н., доцент Кабдыбай А.К.

## К ВОПРОСУ О ФИНАНСОВОЙ ГРАМОТНОСТИ НАСЕЛЕНИЯ

Финансовая грамотность – это совокупность знаний и навыков в сфере финансового поведения человека, ведущих к улучшению благосостояния и повышению качества жизни.

Финансовая грамотность позволяет правильно оценивать ситуацию на рынке и принимать взвешенные решения. Финансовая грамотность способствует принятию грамотных решений, минимизирует риски и, тем самым, способно повысить финансовую безопасность населения. Поэтому финансовая грамотность является важной составляющей жизненного благополучия и успеха человека.

Тем не менее, как показывают различные исследования и статистика, далеко не все люди являются финансово образованными, а также осознают важность финансовой грамотности. Очевидно, что чем большее количество людей станет финансово образованным, тем выше будет средний уровень жизни у населения в целом. Поэтому важно, чтобы основам финансовой грамотности обучались, начиная со старших классов школы. Ученики должны, как можно раньше осознать важность и полезность финансовой грамотности и обучаться этому всю жизнь.

Одним из показателей эффективного и разумного использования денежных средств домохозяйства является ведение учета всех поступлений и расходов. Существует множество исследований, посвященных изучению таких вопросов, мы также предприняли попытку изучить этот вопрос более тщательно. Нами была разработана анкета, состоящая из 10 закрытых вопросов, касающихся ведения учета денежных средств домохозяйства. Цель опроса – исследование домохозяйств на предмет ведения учета денежных средств последних, и как следствие выявление уровня финансовой грамотности. В анкетировании приняли участие 97 домохозяйств. Ниже представлены результаты.

По результатам анкеты около 74% опрошенных испытывают нехватку средств, также около 62% процентов пользуются кредитами и 84% делают